

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto . . . . . f. 4.—
Pol leta . . . . . „ 2.—
Četrt leta . . . . . „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četrt leta . . . . . „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternolliju in Soharju; v Trstu v tobakarnah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadno trisopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kder se nahaja tudi upravnništvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delnicen in drugim nepremožnim se naročnina znižuje, ako se oglase pri uredništvu.

Glasilov slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Kaj ime prednost, narodnost ali svoboda?

V „Soči“ smo že večkrat razlagali svobodo in narodnost, in razpravljali smo dotična vprašanja tako, da velik del našega slovenskega ljudstva na Goriškem nij več v temi, kar se tiče ene in druge stvari. Slovenci se zmerom bolje zavedajo dotičnih zadev, in kedor se nij še zdramil, zbudi se gotovo v kratkem.

Duhovi se gibljejo, in nekateri so začeli spraševati, kaj zasluži prednost, svoboda ali narodnost. Nekaj jih je, posebno mladih vnatih svobodnjakov, ki trdijo, da je svoboda prva. To trjenje pa je napeno in je prav za prav tega kriva nejasnost v pojmihi.

Svoboda je pametna samodelalnost posameznega človeka ali naroda, in svoboden človek sme sam pametno kaj nameravati, in te namene izvrševati, tako tudi ljudstvo. Pri svobodnem ljudstvu se vidi ta delalnost v tem, da se udeležuje javnih opravil. Če se tedaj vsled svoje pravice ljudstvo zbere, da kaj razpravi, sklone ali razsodi samo, ali da poslanca izvoli, po katerih dela kakor pooblaščenih, vprašamo: kako bo ta zbrani narod govoril? Gotovo le v svojem narodnem jeziku. Ako bi pa kedo vsilil kakoršenkoli tuj jezik, to gotovo nij samoodločnost ljudstva, nij več svoboda, in tudi nemogoče bi to bilo pri velikih zborih, posebno shodih.

V praktični izpeljavi, v življenju ljudstva je torej svoboda sama narodnostna, in drugača ne more biti. Po tem takem je narodnost osoba, katera sama dela, svoboda pa je pravica, kaj po svoji pameti sam delati (sich zu äussern), in vsled tega je ona svoboda pogoj napredka in omike, ali kakor Rottek pravi, ona je mati vsega lepega in velikega.

Zdaj uprašamo: kedo je več: osoba, ki pravico ima, ali pa pravica? Gotovo osoba, kajti zaradi osob in vsled njih so pravice na svetu, in prav zato govorimo o pravicah svobodnega človeka, svobodne občine, svobodnega naroda itd. Svoboda je zmerom o praksi pridenek kake osebe, kakega društva ali vsega naroda, kateri jo ima, in jo ceni, in brez o-

sobe ali naroda nij svoboda nič. Iz vsega tega pa sledi samo po sebi, da če je v nevarnosti narodnost ali svoboda, treba vse svoje moči napinjati, da ohranimo prvo, kajti, dokler smo Slovenci na svetu, zmerom še svobodo pridobimo, poprej ali poznej; če nas pa več nij, nam ne pomaga tudi svoboda nič.

Prav tako so Italijani govorili in delali, dokler so bili razcepljeni, in prav tako so Nemci govorili, učili in delali, kedar je bila njih narodnost v nevarnosti n. pr. leta 1813.

Le naši Nemci na Dunaji govorijo drugače proti nam Slovanom in posebno nam Slovencem. Vam, pravijo, mora pred vsim svobode mar biti, svoboda Vam da vse, in če ste svobodni, ste tudi narodni, da boste le sami hoteli. Tom zvitim besedam je veliko Slovencev verovalo, in še jih jim vruje; toda to hinavstvo se je uže pokazalo v svoji pravi nagosti, in kedor nij slep, vidi, da hočejo ti nemški centralisti svobodo le za se, od nas pa tirjajo, da bi se v imenu svobode sami ponemčili in umorili.

Slovenci! ne pustimo se uloviti, borimo se v prvi vrsti za narodnost, katera je zares v veliki nevarnosti še zmerom.

Za njo se boreči, delamo za naše življenje, za naš obstanek v težavnem položaji mej Nemci in Italijani tu pri jadranskem morji, po bregovih kate-rega drugi hrepenijo. Mari, zlo mari pa naj nam bode tudi za pravo svobodo, ker nam je ona prva pomagalka, in prevažno sredstvo, da si ohranimo življenje in obstoj, da počasi dospemo do razvoja in tudi do cvetenja.

Porotne sodnije.

Novi kazenski red, ki se zdaj pretresuje v gospodski zbornici, vpelje zopet porote, to je: za eno ali za več praved se ima izbrati 36 neodvisnih mož izmej ljudstva, ki se pridenejo sodniji, sodeči hudodelstva. Od teh zavrže zatožitelj 12 in zagovornik 12 mož, da ostane jih le 12. Ti možje prisežejo predsedniku sodnije, da bodo po svojem najboljšem prepričanji, po

vesti in svoji zdravi pameti izrekli, ali je zatoženec kriv ali nekriv hudodelstva. Oni potem poslušajo vse, kar se pri končnem razpravi goji, kako se izvedenci, priče izprašavajo, kaj zatoženec govori in smejo po predsedniku sami vprašanja stavljati, tudi pojasnjenja tirjati. Oni slišijo zatožitelja, (državnega pravnika) in zagovornika, in konečno jim mora predsednik v kratkem govoru še enkrat ponoviti vse okolnosti, ki govori-rijo v škodo ali prid zatoženca. Potem grede v posebno sobo, in po dobrem premišljevanju ji pridejo na svoje mesto, ter odgovorijo na jim stavljeno vprašanje, ali je zatoženec po njih vestnem mnenju dejanje izvršil ali ne.

Uže leta 1850. do skoro konca 1852. smo imeli te sodnije tudi pri nas, in dobro so se sponesle uže tačas. Vemo, da so bili strogi juristi v Trstu zadovoljni s tem, kar so porotniki izrekli. Čudili so se sicer temu nekateri posebno zato, ker smo poprej dosti brali o takih sodnijah, katere so imole na Nemškem in v Avstriji dosti nasprotnikov pa tudi mnogo braniteljev, in govorilo se je mnogo za nje in proti njim.

Ko smo pa dejansko izpeljavo sami videli, odobravalna se je splošno v Trstu ta naredba in bili smo je veseli v bistvu, le posamezne odločbe dotične postave so bile pomanjkljive, in sem ter tija napene. Tirjalo se je obče, naj se to popravi, toda namesto tega storiti, odstranile so se porotne sodnije, ker se je bil zopet vpeljal absolutizem.

V državi, v kateri je vladar samovladar in ima vse oblasti v svojih rokah, nij navadno prestora za porote. Ko je naš cesar leta 1860. pa sam se odpo-vedal samovladarstva, in je ustavno cesarstvo zopet vpeljal, zopet so se porotne sodnije obljubile, in zares so vpeljane, pa le za kazenske pravde začete po pregreških v hudodelstvu v tiskovini. Ali tirjalo se je neprenehoma, naj se v tem zmislu prenaredijo vse večje sodnje prve stopinje, in ta tirjatev je po vsi pravici opravičena.

Bistvo svobodne države obstoji v tem, da so ljudstvo udeleževa vseh javnih opravil. Soditi v važnih kazenskih pravadah je pa gotovo eno najvažnejših javnih opravil; torej nij čuda, da se tirja, naj se da tudi tu ljudstvu njegovo mesto. Drug uzrok je ta, da so porotni možje neodvisni, nobenemu odgovorni ko svoji vesti pa Bogu, m.j. tem ko se od vlade imenovani sodniki odvisni od tistega, ki jih je imenoval. Je sicer v postavi ročeno, da imajo sodniki biti popolnoma neodvisni, ali take postave ostanejo večidel le na papirji

LISTEK.

Iz devete dežele.

Kje je deveta dežela? Tega prav na tenko ne vem, in ko bi tudi vedel, ne hotel bi povedati, ker po tem bi moje vrstice vso veljavo izgubile.

Le toliko naj sporočim, da imajo tamkajšnji ljudje nekoliko čudnih navad, ki pa vendar niso tako čudne, da bi se jim ne mogel eden naših ljudij privaditi. Pripoveduje se pa tudi, da so tamošnje ženske posebno brhke in lepe, in da njih dekleta niso preveč trdosrčne v ljubazni, marveč da se prav rade udajajo pohlep-nim mladeničem. Vse drugače pa je, če je dekle uže enkrat omoženo, potem je vzor ljubezni in našim gos-pem v predober izgled. Poslušajte, kaj se je zgodilo v deveti deželi!

Mlada gospa šla je v gozd na sprehod popolnoma sama. Napal jo je divjak — deveta dežela je krog in krog od divjih ljudstev obdana — in hotel jo razmesariti. Njeno vpitje privabi tija na isto mesto mladega turista iz naših krajev, in rešil je to lepo mlado gospo iz krempljev onega suroveža. Grozdani — tako bilo jej je ime — ga je močno spoštovala, bila mu je hvaležna in tudi jako ljubezniva; toda ko je njegove tajne

želje spoznala, mu je mirno odgovorila: „Jaz te ne smem več videti.“ To se pravi v našem jeziku: Jaz sem omožena, in zatorej ne smem ustreči tvojim željam.

To nij bila prazna fraza, nego to je bila najhujša — korbica, katera je v navadi v deveti deželi. In naš turist je tudi nij dalje nallegoval, nego spremlj jo je do hiše, da bi jo še družik napadov obvaroval. Ona mu je bila hvaležna, a le tako ne, kakor je naš turist hotel.

Naš turist je moral bežati iz domače dežele in bežal je v deveto deželo. Želel je tudi še enkrat videti mlado Grozdano. In mlada ženska ga je takoj spoznala, in bil je od nje in njega moža gostoljubno sprejet. „Dokler me zemlja nosi“, dejal je mož Resan, „bodem ti varuh, in moje telo bode ti ščit proti tvojim sovražnikom, dokler solnce zahaja in izhaja.“ In naš turist bil je vesel takega prijatelja na tuji zemlji.

Divji narodi in narodiči so deveto-deželancem vojsko napovedali. Resan je vojskovodja in naš turist, Jaropolk, njegov adjutant. Prišlo je do bitve in naš Jaropolk bil je močno ranjen. Prinesli so ga v hišo Grozdane; imela je sicer mnogo robov in slug, toda stregla mu je sama in sicer tako vestno, pazno in vsele-ga srca, kakor bi mu bila žena. In naš prijatelj si nij mogel družega misliti, nego da je ona v njega smrtuo zaljubljen. In zopet je poskusil se svojimi željami na dan. A zopet ga je zavrnila, in še hujše nego prej. „Glej“, dejala je necega dne, „jaz ne mo-

rem biti tvoja žena, ker sem uže Resanova; ako njega zapustim, bode pa on tako žalosten, kakor si ti.“

Resan je še vedno v boji; prebivalci devete dežele so bili močno tepeni, in ubežniki so raznesli, da je Resan mrtev obležal. Grozdano je ta novica močno presunila, žalostna je bila do smrti. Zastonj jo je Jaropolk tolažil, ampak sklenila je, kakor je tam navada, v štiridesetih dneh se usmrtiti. To so zahtevali od vsake poštene žene v deveti deželi.

Jaropolk jej je dokazoval, da je to neumno, da je to nevera, da kaj takega more učiti le nevoščljivost in zarobljenost domačih duhovnov, toda Grozdano je le mirno poslušala in mu tudi mirno razodela, da ostane pri svojem sklepu. A ena njegova opomba jej nij dala miru. Dejaj je: „Ti še gotovo ne veš, ali je tvoj mož mrtev. To je le govorica; počakaj, da se trdno prepričaš.“ In počakala je; Jaropolk pa je zbral vse moči dežele in šel je m.j. divjake, da bi rešil čast dežele in Resana, ako še nij mrtev.

Po noči napade svoje sovražnike, divjaki se še branili niso. Jaropolk priseže vse kote, kar naenkrat mu zadoni glas: „Ti si moji deželi zmago in slavo prinesel. Ti si mi rešil življenje, ti bodi naš vojskovodja in Resan naj bode tvoj — sluga.“ Bil je Resan, katerega so mislili divjaki na gromadi sežgati.

Prišli so domov, h Grozdani; bila je od začudenja nena in okamenena. A kmalu se jej razvozlja jezik, in besednj in poljubov nij bilo ni konea ni kraja. Na-

plati, kadar gre za hudodelstva zoper državo, ustavo itd. za tako imenovana politična hudodelstva.

Ta reči uže pozna, kadar je kolikaj živel in se ogledaval po svetu. Za tega del so Angležem porotne sodnje nsprecenljiva naredba, imajo jih uže več sto let, in ne vemo, kaj bi tam nastalo, ko bi hoteli kadorkoli porotne sodnje jim vzeti.

Tudi parlament jih ne sme nikoli ustaviti, in tudi takrat ne, kadar se druge osebnosti pravice n. p. pri kakom pantu začasno ustavi, kajti sodnja mora biti vedno ista.

V takih zadevah so Angleži, kar se da strogi, in gorje ministrom in poslancem, ki bi v tem oziru krivo rabili svojo oblast.

Prednost in dobrota teh sodnij je uže občno priznana, in dosta ne govori se več o tem predmetu, ker se ne da kaj novega izmisliti ne za njeno proti njim.

Samo po sebi se razume, da so te sodnje vpejane v republikah, in povsod, kder so kralji in cesarji ustavni, še celó v absolutno vladani Rusiji jih imajo, in nij davno, kar smo v „Neue fr. Presse“ bralizanimivo sporočilo o neki obravnavi pred porotniki v Rusiji.

Zatorej se veselimo tudi mi, da jih zopet dobimo te sodnje, in veselji smo posebno kot Slovenci, kajti sodnje, v katerih bo naše ljudstvo sodilo, bogme morajo biti slovenske samo po sebi.

Uže zdaj je naša okrožna sodnja v Gorici tudi v tem obziru pravična, ker je vsa obravnava slovenska, če je zatoženec Slovenec, kaj pa bo še le potem! Potem bodo morali tudi naši preiskalci sodniki takaj in na deželi zapisnike po slovensko pisati, kakor so priče govorile, ker se morajo ti zapisniki pri obravnavi čestokrat prebirati.

Zal nam je, da se ne veseli tega napredka tudi „Slovenski Gospodar“, češ, da manjka tem sodnjam pri nas Slovenceh prve podlage, da nij tu splušne izobraznosti prebivalcev. Nu, nu mi pa mislimo, da so v vsaki slovenski deželi nahaja lepo število ljudij, ki so zadosta omikani za porotnike. Nij namreč treba, da je porotnik učenjak, ampak on ima biti mož neodvisen, zdravega uma in poštenega srca, tudi mora imeti izkušnjo v življenju. Gotovo teh lastnostij nema vsak, in zato se tudi ne jemljejo porotniki izmej ljudstva po vrati, ampak izbirajo se, in izberejo naj se dobri in najboljši možje.

Saj se tudi poslanci ne jemljejo po vrati, ampak ljudstvo jih voli izmej sebe, kakor druge može, kateri je imajo zastopati v drugih zastopih! Takih razumnih in vestnih možakov pa ne manjka po naših deželah, tega smo preverjeni. Sploh trdimo, da je vsak narod v Evropi zrel za porotnike, gotovo mora pa volilna postava pri vsakem narodu druga biti, in tako tudi v Avstriji ki ima več narodov, kajti po razmerah se smejo poklicati k tako važnemu poslu tu širši tam ozi kro i državljanov. Iz tega kroga se vzame po srečkanji 36 mož, ki imajo službo za eno ali več praved, in posebne učenosti nij treba. Kako „splošno“ izobraznost neki se imeli Starogrki in Starorimljani v začetku republike, kako Germani, kako Angleži ali Švicarji v poprejšnjih stoletjih? Gori omenjene lastnosti so zadosta, da so le predsedniki, državni pravdniki in zagovorniki pravi in učeni možje, ki tudi naroda jezik dobro znajo govoriti in pisati, in ki so pred vsim ljudski (popularni) govorniki.

Da pa bodemo veselo sprejeli te sodnje mi Slovani na Primorskem, treba bo, da bodo imele dotične sodnje v Trstu, Rovinju in v Gorici vsaka dva osekca, za Slovane in Italijane posebe. Ali pa se bo moralo

pravili so deveto-deželanci narodno svečanost, velikanski ples. Občinstvo je bilo jako veselo in zadovoljivo; dekleta so plesala kar na čez, le naša Grozdana — ož zvestoba! — nij hotela z nikomer drugim plesati, kakor se svojim možem, a mož je imel veliko opravil. Jaropolk je bil pa tudi nesrečen. Na to pokhče Resan svojo ženo in Jaropolka k sebi in govori: „Ti, Jaropolk, si mojemu ljudstvu zmago dal, meni pa življenje; ti si tudi uzrok, da Grozdana še živi. Jaz te ne morem dosti poplačati. A jaz nočem zaprek staviti, če te hoče moja žena poplačati. Jaz se ločim od nje, naj bude ona sopet prosto dekle, in naj si naju izbere tistega, katerega hoče.“

Jaropolku se ta govor nij čuden dozdeval, on je vedel, da v deveti deželi se žena od moža lahko loči, samo če mož privoli. Tudi je uže davno vedel, da da ga Grozdana ljubi, a da ga ne sme, ker je Resanova žena.

In kaj mislite, kaj je storila ta ljubeznjiva ženka, ki je bila toliko zvesta svojemu možu, da še z drugim plesati nij hotela?

Jeli morda obema odrekla, samo da ne bi nobenega razžalila? Nikakor ne. Grozdana je pametna. Misli si je, do sedaj sem bila zvesta tistemu, kateremu sem bila dolžna; zdaj pa bom ljubezen in zvestoba s tistim delila, kateremu sem uže nagnena; in podala je svojo belo ročico Jaropolku in Resan je bil tega — vesel.

Ali je bila Jaropolku tako zvesta kakor Resanu, in ali je bil zakon srečen, o tem nijsem nič slišal.

tirjati, da zna vsak uradnik pri teh sodnjah popolnoma oba jezika, in potem se za vsak primer naj vzamej drugi porotnik Slovani ali Italijani, kakoršnega naroda je zatoženec.

To v obče za zdaj; kadar pride postava, bomo jo marljivo brali in povedali, ali je boljša od one, ki smo jo imeli leta 1850. ali ne.

Dopisi.

V Gorici 6. marcija. [Izv. dop.] Nastopil je tih postni čas, čas premišljevanja in pokora. A če mora kedo zdaj premišljevat, mora to pred vsemi drugimi goriški dopisnik, da svoj predalek napolni. Poprej je bilo marsikaj, o čemer bi bil mogel poročati, a zdaj so akoro uže vsi viri usahnili. Mestno starešinstvo je zdaj urejeno, dotične homatije so menda popolnoma poravnane in če se še morda posamezni mestni očetje sem ter tja drug drugega tipod čela ostro pomerijo, se zgodi to le na tihem; Sočin dopisnik ne vidi tega, niti ne izvó.

Vprašanje zarad predelske železnice, morska kača večine avstrijskih časopisov, je postalo tudi uže zelo dolgočasno in mi Goričani bomo menda o njem kmalo tako govorili, kakor lesica o grozdji, katerega nij mogla doseči.

Stavbena društva delajo marljivo, Gorica se širi, a če ravno zidarji, kamuoseki in drugi rokodelci ne delajo z gumilastičnim orožjem, ampak z glasečmi se beti in drugo rovtajočo pripravo, je tudi to pikanje in pokanje tako navadno postalo, kakor večni tik — tak kake kmetske ure.

Nov vodotok v naše mesto se je popolnoma posušil, še predno so ga začeli napeljavati. Toliko se je ljubavalo, toliko pisarilo, da bi bili samo iz dotičnega papirja lahko 2 palca debele cevi naredili od izvirka Soče do Gorice. Zdaj je vse tiho, pride poltja, pa bomo zevali. Kopelji? kratke sanje! kolor se hoče v zdravstvenem kraju Gorici ukopati, naj se v zdravem zraku ukopa; sicer je mrzla Soča blizo mesta.

Preširnova beseda, mlado- in staroturški prepri, pustne veselice, vse je proč, dopisnik nema nobenega vira več, iz katerega bi zajemal zanimivo tvarino za svoje dopise.

V resnici je zdaj v Gorici in na Goriškem sploh in posebno v slovenskih krogih vse nekako zaspalo — edini Pater Marka (n.b.) v Renčah še budijo in netijo, da se ogenj popolnoma ne ugasi. „Sočina“ menda ne prav ljubi tovaruš v Gorici, je vsakrat napoljen z njegovim netilom in nedavno je vipavska burja kos precej dolžega plamena celó v „Narolu“ zanesla. Kar je meni, dopisniku, osobno žal, je to, da je slavno uredništvo „Soče“ prevzelo službo ljubljanskih „Feuerwehristov“ ter da ne neha gasiti, kar nikogar ne peče, nego č. g. Marka samega in z njim vred peščico Sočinih zagriznjenih nasprotnikov. Naj jih peče!

Iz Gorice 5. marcija (Izv. dop.) (Dalmatinova biblija.) Ajdovska čitalnica hrani v svoji biblioteki knjigo, ki je eden najznamenitejših spomenikov novoslovenskega slovtva, namreč Dalmatinovo prestavo sv. pisma, katere polni naslov se glasi:

„BIBLIA, tu je vse svetu pismu Stariga imu Noviga Testamenta, Slovenski tolmašena skusi Juria Dalmatina. Bibel, das ist die ganze heilige Schrift windisch. Gedruckt in der churfürstlichen sächsischen Stadt Wittenberg durch Hans Kraffts Erben 1584. Fol. 742 listov.“

To knjigo so hoteli (takrat protestantovski) deželni stanovi kranjski uže 1580. tiskati pri prvem ljubljanskem tiskarju Mandelcu, katerega je l. 1562. Trubar v Ljubljano pripeljal; a nadvojvoda Karl jim je to za brani, tako da so bili prisiljeni poslati Dalmatina i Bohoriča, prvega slovenskega slovničarja, v Wittenberg, kder se je knjiga z Bohoričevim slovnico vred pod njegovim nadzorstvom od 28. maja 1583. do novega leta 1584. z lesorezi olepšana krasno natisnila. Ves tisek je veljal 8000 gl. Kranjski dež. stanovi so plačali zanj 6100 gl., štajerski 1000 gl. in koroški 900 gl. Potem se je knjiga v sode zabila in v Ljubljano poslala. V Drazdanih sta se Dalmatin in Bohorič v imenu kranjskih dež. stanov zahvalila saksonskemu volilnemu kujezu „für gnädigste Beförderung des Werks“ ter mu izročila 6 krasno vezanih exemplarov.

Dalmatinova biblija je brez dvoma najzanimivejši književni ostanek iz protestantovske dobe slovenskega slovtva. Tudi se je vkljub temu, da so ob časti antireformacije jezuitje ničili in žgali v Ljubljani i Gradcu slovenske protestantovske knjige, še v mnogih iztisih ohranila. Katoliški duhovni, ki niso imeli drugega slovenskega sv. pisma, so jo z višim dovoljenjem sami rabili in g. Levstik v Ljubljani ima tak zanimiv exemplar, na katerega prvi strani je lastnoročno podpisanih več katol. duhovnov, kateri so, po izpoljenih pogojih, posluževali se Dalmatinove biblije. Na Goriškem sta mi znana dva iztisa; enega ima neki kmet, menda v Kneži na Tolminskem, drugega ajdovska čitalnica, kateri ga je bil pred nekaj leti podaril g. dr. Lavrič, takrat še advokat v Ajdovščini. Ukupil ga je bil za 8 gl. od nekoga kmeta v vipavski dolini.

da nika or nij moja namera pisati o te knjige zgodovini, pa tudi ne, na dolgo i široko poudarjati njene veljave in njenega pomena za slovensko slovtvo. Nagnilo me je nekaj drugega k temu dopisu. Kedor se je s takimi stvarmi kedaj pečal, mi bode rad prišel, da je Dalmatinova biblija zanimiva za zgodovino-pisara, in potrebna prepotrebna, za vsakega, ki hoče studirati slovenskega jezika razvoj snjegovo slovtvo. Morala bi torej biti v vsaki veči o. kr. knjižnici. Goriška pa je nema! In prav za tega delj so nekteri slovenski professorji prosili bibliotekarja c. kr. knjižnice gorške, g. prof. Pertouta, ka se je pismeno obrnil do narodne čitalnice v Ajdovščini, da bi Dalmatinovo biblijo biblioteki v Gorici podariti blagovolila.

Vem, ka se bodo vrli Ajdovci teško ločili od tega biserja svoje knjižice, toda kot pametni možje bodo pa tudi sprevideli, ka je omenjena knjiga v goriški biblioteki prav na svojem mestu. Učitelji slovenskega jezika v naših srednjih šolah bi žujo pridobili znaten zausstven pripomoček za svoja predavanja in tudi naše slovenske dijake bi veselilo gledati slovtven spomenik, s katerim so se naši pradedje uže pred 300 leti oslavili. Za tega delj se nadejam, da bode slavna čitalnica ajdovska izpolnila prošnjo g. bibliotekarja goriškega ter s tem svojim res domoljubnim činom pridobila si hvaležnost slovenskih učiteljev in učencev v Gorici; nadejam pa se tega toliko preje, ker je sam dr. Lavrič tisti mož, ki je v privatni družbi prvi izprožil izvrstno misel, ka je bolje, da je Dalmatinova biblija v goriški biblioteki, nego v Ajlovščini, kder le malokedaj pride kakemu slovenskemu jezikoslovcu v roke. (Tudi mi se nadejamo, ka bude sl. čitalnica ajdovska rada izpolnila to domoljubno prošnjo. Ured.)

Iz Dornberga 3. marcija. [Izv. dop.] Eden izmej prvih pogojev materjalnega napredka so dobre ceste in poti posebno v takih krajih, kjer je mnogo pridelkov, ki se dajo po svetu na prodaj razposlati, kakor na p. v naši dolini. Glavna žila, katera nas veže z Gorico in Ajdovščino se je vsled skrbi cestnega odbora ali prav za prav po nakladih na davke, ki se vsako leto v jako obilni meri nalagajo posestnikom, nekoliko zboljšala zimo preteklih let. A vendar je še marsikaj, kar bi se moralo na njej zboljšati. Pred vsim je most čez Vipavo pri Rojcih nujno potreben, da se nemudoma popravi. Samo predmostje na doraberški strani je še nekoliko zanesljivo, ono na onem kraju je popolnoma zrušeno, tako da se je most uže nekoliko uleknil; en kamnati steber je čistoma zginil, dva sta pa v propadu; ves les na mostu je strohnel, iz kratka: most je v takem stanju, da ga lahko prva večja voda odnese in to uže precej dolgo časa.

Da si je nevarnost očividna, vendar pa ne jenjajo posamezni vozniki in celó s težkimi vozovi čez njega vozariti. Na eni strani bi se moralo to ostro prepovedati, na drugi strani pa bi moral, komur gre skrb za most in dotično nadzorstvo, na to misliti, da se most brž ko brž ali začasno popravi, ali, kar bi bilo veliko bolje popolnoma predela. Uže vest bi morala to dotični oblastniji velevati, ker sicer se zgodi lahko danes ali jutri kaka velika nesreča.

Če se ne motim je tudi deželni zbor v zadnji sesiji to nevarnost spoznal in deželnemu odboru naročil, naj ravna po nekem paragrafu cestne postave, kateri določuje, da se stroški za taka nujna dela predplačno iz deželnega zaklada založijo. Po skleneni sesiji je uže mnogo vode pod mostom teklo, tudi se je most še bolje pokvaril — a zgodilo se nij še nič v namen, da bi se nevarnost odvrnila.

Zatorej priporočam prav živo, komur gre, naj se ne čaka toliko časa, dokler se most ne pogrezne in se ob enem morda še kaj hujšega zgodi.

Iz vipavske doline 4. mar. [Izv. dop.] Z ražlostnim srcem so vsi vipavskodolinski domoljubi in narodnjaki pozdravili novorojeno čitalnico v kamenjski okolici ter se veselili novega ognjišča, pri katerem se še sivi starček greje ter mika, pri katerem se mladeniči in devojke, oborožujejo za viharno bodočnost, ki nam preti, vede, da, ako ne bodemo omikani, nas bodo naši sovragi na severu in jugu potepali, vede, da omika i svoboda je prvi temelj narodnega razvitka, narodnega blagostanja. Žali bože, velike je imela zapreke nova čitalnica o svojem rojstvu, ali še večje ima sedaj, ko je ustanovljena, ko šteje više nego 40 udov, pravih domoljubov; saj še celo duhovščina ne miruje, ampak javno proti njej dela in agituje; to je prva zavira njenega razvitka, a druga je v šolskem kamenjskem polopju. Učitelj kamenjski namreč bi tudi lahko več zanj storil nego stori, a iz mnogih uzrokov roke čitalnici nasproti križem drži. Tako je, žalibog!

Kobiljaglava 26. febr. [Izv. dop.] Potreba in sila, ktera v hudi stiski kola lomi, me mora nezadovoljnost o naših šolskih zadevah izraziti. Teško je bilo šolo, uže od kar naši stari pamtijo, v kaki vasi napraviti, a bolje zanemarjene vasi kakor je naša morda nij nobene. Na prste bi lahko naštel naše možake, ki so zmoini v branji in pisanji. Priletni možje pripovedujejo, kako so v Štanjel v šolo hodili. Pol ure dolga pot, na kateri

PETICIJA 28 OBČIN IZ SOŠKE DOLINE ZA PREDELSKO ŽELEZNICO.

Slavni državni zbor!

Ko se je pred več desetletji ob času prvih železniških stavb v Avstriji izprožila misel, ka bi se Koroška i zapadne dežele naše monarkije po železnici z morjem zvezale, noben človek nij mislil na drugo nego na najkrajšo i najnaravnijo črto čez Predel v Trst.

Pri vseh poznejših projektih se je obdržala predelska črta vedno na površji.

Niti pontebška železnica je nij mogla prekositi, dasiravno bi bila ta najkrajša velika cesta v Italijo, dokler je bilo lombarsko-beneško kraljestvo še avstrijska kronovina.

Ne treba pa še dalje omenjati, koliko mora avstrijski državi po zgubi onih dveh dežel v njenem lastnem interesu posebno na tem ležeče biti, da ima na lastni zemlji železnico, katera edina je Avstriji porok za svetovno kupčijo ne samo v njenih zapadnih krouovinah, nego tudi v velikem delu južnozpadne Nemčije in v njenih mejnih jako obrtnih deželah.

Za tega delj je uže minister Bruck nameraval delati predelsko železnico, kateri se je nasprotovalo samo zaradi tehničnih ovir v izpeljavi; a sedaj vsled znanostnega napredka, vsled pomnoženih izkušenj in vsled večkrat ponovljenega in izboljšanega trasovanja; tudi tah zaprek nij več.

Meščanskemu ministerstvu gre zaslug, da je prvo v državnem zboru izprožilo uresničenje velikega načrta. Njegov predlog, katerega je zato izvoljeni odsek odobrili, je bil v državnem zboru uže na dnevni red postavljen.

Samo nesrečni prevrat omenjenega ministerstva je v poslednjem trenutku razpravo zavrl.

Brez tega pomilovanja vrednega slučaja, bi bila predelska železnica uže do dobra izpeljana.

Od tega časa sem je začela Italija delati nove železnice, ki prote Avstriji z veliko nevarnostjo, da ne bi popolnoma zgubila svetovne kupčije v zgoraj omenjenih kronovinah in v jugozapadni Nemčiji; silna je potreba, da se zamuda popravi, in vprašanje o predelski železnici je odločilno postalo za veljavo in oblastno ime Avstrije, zlasti za njeno pomorsko kupčijo z Levante in Indijo ter za njenega mornarstva razvoj.

Kajti konkurenca z gotthardsko i pontebško železnico in z italijansko železnico čez Brenner ali z Genuo i Benetkami je v omenjenih pokrajnah samo po predelski železnici mogoča; samo ta i nobena druga ne more po svojem neposrednjem nadaljevanju in po svojih panogah uspeha popolnoma zagotoviti.

In ko bi predelska železnica tudi nobenih drugih prednosti ne imela pred onim stoprv v poslednjem času izmišljenim načrtom loške železnice, uže edini ta uzrok bi moral njeno izpeljavo za jako silno potrebo narediti, in razsodba v njeno korist zaradi razločka par milijonov v stavbnih stroških nikakor ne more biti dvomna, ker je tudi za loško železnico v njenem nadaljevanju do Launsdorfa ta razloček jako neugoden.

Kajti na noben način se ne more verjeti, da bi v sedanjem času, ko se za kupčije in obrti razvoj vse stori, ko država vsled svojega poročstva za obresti v svoji sredi železnice res prav velikodušno v življenje kliče, da bi sedaj katero avstrijsko ministerstvo ali avstrijsko državno zastopstvo zavoljo razločka nekoliko milijonov v stavbnih stroških popustilo tako obširno, tako važno tviščice za svetovno kupčijo, da bi se baš v najvažnejših trgovskih zvezah od Nemčije in njej sosednih dežel odtegnilo in da bi se meni nič tebi nič udalo rivalisjuči moči Italije brez vsake poskušnje tekmati se z njo.

Da se mora carevič-Rudolfova železnica na avstrijskih tleh do morja potegniti i notri do tržaške luke podaljšati, o tem nij nič navskrižnih mislij.

Niti se nij zoper Predel noben drug načrt postavil nego oni se stališča partikularnih interesov loške železnice.

Kajti jasno je, ka one nove črte, katere zadnji čas zagovorniki loške železnice v Trstu čez Tržič (Monfalcone) v zvezo z italijanskimi železnicami zoper Predel projektujejo, zgoraj omenjenega životnega interesa avstr. monarkije ne bi samo ne pospeševale, ampak celo smrtno ranile, če bi se jim posrečilo izpeljavo predelske črte zaprečiti.

Pri tem pa podpisane občine, katerim gre za životne interese, ne morejo zamolčati ene točke, katera se v dosedanjih razpravah in tudi v časopisih izrecno

nij poudarjala, menda za tega delj ne, ker bi se lahko napeno umela in polično strasti dražila.

Držalo pa se bodo pri tem čiste objektivnosti in nikakor ne namerajo, katerikoli stranki drugih namenov podtikati kakor razovit resničnega materialnega i dušnega blagostanja tržaškega mesta.

Znano je, ka uže od l. 1848. sem bivate v Trstu dve stranki, izmed katerih ena skuša oni namen po živem in ožem prometu z notranjo monarkijo i z Nemčijo, druga pak po oži zvezi z Italijo doseči.

Uže južna železnica nam očitno dokazuje, da Trsta trgovski razvoj nikakor od prometa z Italijo nij odvisen.

Ako se še predelska železnica dovrši, potem je Trst v svojih kupčijskih interesih na nemške dežele z dvema tako važnima črtama navezan, da se dobrote, katere s nekateri iz Italije obetajo, niti v misel ne morejo jemati.

Za tega delj so bili veliki in v tem vprašanju pred vsim pristojni trgovski stan i kupčijska zbornica z nemškim glasilom „Priester Zeitung“ kakor tudi pred sedanjim bivajoči tržaški mestni i deželni zbor odločno samo za predelsko železnico tako, da so bili do leta 1870. v Trstu o tem vprašanju vsi ene mišlj, kar od obeh strani še v tistem letu osnovani spomenici in oddani peticiji spričujete; zatorej je tudi tržaška kupčijska zbornica še v prav zadnjem času vsako, tudi zgolj moralčno podporo onih načrtov za tako dolgo od sebe odbijala, dokler predelska železnica nij zagotovljena; zatorej je pa tudi popolnoma umevno, zakaj nasprotna stranka z glasiloma „Cittadino“ in novim listom „Progresso“ vsako železnico, ki je sposobna izpeljavo predelske črte vsaj zavirati, s takim ognjem zagovarja, da se mora za loško železnico uže za tega delj potezati, ker ima izvršbo pontebške čez Italijo vodeča železnice za soboj in za potrebni nasledek, in da se sedaj, ko je italijanska vlada pontebško železnico uže delati sklenila, s toliko večimi naporii zoper Predel bori.

Pa osvetlino nekoliko njihova dokazovanja! V tem, ko zoper predelsko železnico kot bistveni ugovor navajajo bojazen, ka bi morala kos južne železnice upotrebljevati i za tega delj od nje odvisna biti, šejim čisto naravno zdi, da bi se železnica v Italijo stoprv v Tržiču (Monfalcone) od južne železnice ločila, da bi morala tedaj do te postaje tudi južno železnico rabiti; in če so preje tudi na ves glas trdili, ka se predelska železnica kot vstricna črta od Devina do morja v Trst ne da izpeljati, vendar zdaj v prid železnice v Italijo dokazujejo, ka se baš tista črta da izpeljati brez najmanjših ovir in celo po precej krači poti v primeri z južno železnico.

In s tako logiko se očita prijateljem predelske železnice, da izdajajo Trsta in avstrijske države interese!

Če se še dalje pomisli, da nobena teh črt še nij določena in bitno osnovana; da so vse namerovane črte za Trst do skupnega stikalnika na Brennerju še vedno odločno dalje, nego je predelska črta; da novo projektovana beneška železnična mreža nikakor nema namena na roko iti Trstu, temoč prevladno ugajati Benetkam; da mora iskana priklepna železnica tržaška dvakrat iti čez italijansko colno linijo z vsemi s tem zvezanimi neprilikami; in da se ne more samo v slučaji vsakako mogočih sovražnostij popolnoma ustaviti, nego tudi se zaprtijami vsled vsakega, kderkoli si bodi v avstrijski monarkiji nastalega suma nalezljive ali kužne bolezni promet po njej drage volje zadrževati, kakor jasno pričajo karantene in prekajenja, katere je italijanska vlada baš v zadnjih mesecih vsled kolere na Ogorskem prikazavše se zaukazala: potem se pač more zagotavljati, da se ne more več pripetiti jako obžalovanja vredni slučaj, da bi se s pretvezo, ka se išče nova črta čez Italijo, uže brez tega Avstriji v jako občutljivo škodo odlašana predelska železnica še dalje in na neodločen čas zategala, kakor se je uže enkrat posrečilo z navideznim manevrom, da so se nekateri ponudili loško železnico brez državne garantije obrestij dovršiti.

Da se pa loška železnica z ono čez Predel resnobno celo ne more primerjati, in da je samo predelska črta sposobna avstrijski pomorski kupčiji uže zaskane rane zaceliti ter jej boljše prihodnjost zagotoviti, to se samo po sebi uvideva iz geografične lege

in iz znanih števil, katerih niti Predelovi nasprotniki ne ometajo.

Predel leži v ravni črti iz Indije čez Suez, Trst in čez najbogatejša razpečevalna trgovišča srednje Evrope v London, in bil bi sposoben, ko bi se pospešil, posebna vožnja po kopnem i po morskem osnovala, celo vzhodnoindiško pošto nase potegniti, za katero se je uže neutrudljivi Anglež Waghorn boril, da bi se čez Trst, a ne čez Marseille po južni železnici, vkljub neizmernega ovinka čez Dunaj vozila in v kateri bi morda Trst po izpeljavi direktne črte, tudi v primeri z Brindisi-jem i Benetkami prednost obdržal.

Da bi bilo pa zaprečanje predelske železnice za Avstrijo identično s popolnim opuščanjem svetovne kupčije, nese samo v južni i zapadni Nemčiji, nego celo v njenih južnozpadnih deželah, katero kupčijo je preje Avstrija s Trstom v rokah imela in katero je samo za tega delj izgubila, ker je opustila železnico do tija izvršiti: to se nam pokaže v ne izpodbitni jasnosti iz dolgotij in distanc onih železnice, ki v prid sosednih dežel uže obstoje, ki so uže sklenene ali so bodo vsaj v kratkom izpeljale.

Da se Trst popolnoma s Tirolskega i Nemškega izpodrine, zato zadostuje uže Brennerska železnica, ki je Benetkam podelila prednost po vladnem predlogu 28. po trditvah drugih strokovnih spisov 28. milj in katere po nobeni drugi črti nij mogoče paralelizirati kakor s Predelom.

S predelsko železnico, tudi ko bi se samo do Trbiža izvršila, pa se more oni razloček reducirati s pomočjo z njo zvezanih uže obstoječih železnice čez Belljak v Franzensveste na minimum 9 milj, ki se vsled ugodnejših razmer tržaške luke in vsled širših kupčijskih zvez tržaških in vsled prednosti, da ta črta nikder ne prestopi colne linije, ne da teško poravnati tako, da je Trstu potem mogoče z Benetkami kosati se.

Loška, v nekem kolobarju čez Kranjsko in za vožnjo jako neugodni terrain tudi v Trbižu vodeča železnica je uže zaradi svoje večje dolgoti absolutno 6%, in virtuvelno po vladnem nasvetu celo 20 milj v ta namen popolnoma brez vse koristi, kar njeni privrženci sami ne taje, temoč svoje glavno orožje zoper Predel v tem iščejo, da pravijo, ka je svetovna kupčija v omenjenih deželah vsled naravnega lege izključivo v rokah Italije zlasti Benetek in Genuve in ka je vsak napor z njo oudi uspešno tekmati se, uže a priori zastoj, in ka se mora vsak v ta namen storjeni strošek kot čisto zavrženi denar smatrati; na takem stališču pa menda vendar vlada in slavni državni zbor ne more stati.

Če se izvrši pontebška, a ne predelska železnica, potem pride tudi kolonijalna kupčija s Koroško in s severnimi ob Rudolfovi železnici ležečimi deželami vesidel, če ne izključivo, Benetkam v roke, ker bi niti črta Trst-Loka-Trbiž, niti ona čez Jezerski vrh (Seeburg) v Launsdorf ne bila v stani s pontebško železnico uspešne konkurenccije prebiti.

Ko bi se dalje z arlbersko železnico brez istodobne izvršitve predelske črte vrata odprla, skozi katera bi si brennerska železnica na eni in gotthardska z onimi iz severnomorskih luk izhajajočimi železnicami na drugi strani na bodenskem jezeru v roke segali; potem se lahko doživimo, da bi moral Trst zaradi izključivega prvenstva tujih pomorskih mest tudi se zadnji njemu v domači deželi ostali razpečevalni okraj oddati, kar bi bilo vsakako non plus ultra politične modrosti v teoriji svobodnega kupčijstva, pri tem pa vendar tudi preškoda za one milijone, katere je država južni železnici dovolila, da zauje tržaško luko, ki bi bila tudi brez tega lahko prazna ostala.

Za tega delj je italijanska publicistika nevarnost za kupčijske interese italijanske vedno samo v predelski, a nikoli v loški železnici poznala in samo Predel kot zapreko pontebške železnice smatrala, in pri razpravi o poslednji v rimskem parlamentu se je brez ovinkov izreklo, ka pontebška železnica smrt Trsta, a predelska smrt Benetek pomenja.

Ta izpovedba nasprotnikov jetaka, da ne more jasneja biti i kako se more v prid obrniti, to se pač samo po sebi da posneti.

Ako je pa predelska črta edina sposobna zapadno, od loške železnice na strani ležeče in zgubljeno tržišče obdržati, potem ob enem veliko bolje izpolnjuje nalogo konkurenccije z južno železnico na sever, katera je edini namen loške železnice in sicer za tega delj,

kar je ta, kakor je bilo uže zgoraj omenjeno, do skupne zvezne postaje v Trbižu absolutno 6.5 i virtuelno 20 milj, in pri svojem podaljšanju čez Ljubelj ali čez Jezerski vrh zopet do stikalnika v Launsdorfu pri enaki absolutni dolgoti, virtuelno za 15 milj daljša nego je črta čez Predel.

Toda največo važnost i pomen svetovne železnice prvaga reda zadobi predelska črta s tem, da se, kakor je solnogradski deželni zbor uže izprožil, zveže čez Spital z Gizelevo železnico i s Solnogradom, za kar so se tudi teletni glasovi iz centralnih kupčijskih tržišč južne Nemčije začuli.

Ta blizo 10 milj dolga zvezna železnica, ki bi se dala s zmernimi stroški dodelati in katere mogočnost, če se precej ne začne graditi, z vsemi njo zvezanimi velikanskimi uspehi mora na vsak način prihodnosti ohranjena ostati, bi daljavo od Trsta do Solnograda za 30 milj okrajšala, Trstu v primeri z Benetkami i z Brennerjem do skupnega stikalnika Monakovo-Würzburg in tedaj tudi v vseh daljnih črtah zdajno prednost pridobila, ter mu tudi v primeri z gotthardsko železnico in Genovo pri blizo enaki železnični dolgoti i pri preko 40 geografskih milj večji oddaljenosti Genove od sosednjega kanala konkurencijo na južnonemških tržiščih zagotovila.

Trst bi potem zopet dobil svoje pravice, katere mu grede vsled njegove geografske lege.

Utemeljeno nasprotovanje proti predelski železnici se tedaj komaj mogoče zdi.

Ka bi bilo mogoče predelako črto opustiti samo zaradi stavbenih zaprek, ki so edino na Predel omejene, ker ima železnica v svoji ostali dolgoti po soški dolini in po vallonski nižavi ob pobočju Krasa notri do rebra pri Trstu skoz i skoz skoro horizontalno lego: to moremo toliko manje verjeti, ker so se, da ne omenimo Mont-Cenis i Gottharda, na Brennerju v primeru kratkem času več težave zmogle, nego jih Predel stavi, in ker tudi nekaj daljši predor, ne oziraje se na Mont-Cenis, tudi v primeri z onimi skoz Apenine, skoz Catalo goro in z dr. pri velikosti dotičnih interesov izpeljave ne more zadrževati.

Kako se more opozicija tržiškega mestnega zbora razumeti, to je bilo uže povedano in da bi Kranjska, katera je v isti namen, da bi se zvezala Rudolfova železnica, črto Ljubljana-Trbiž dobila, katera pa, kakor se kaže, niti upravnih stroškov ne pokriva in za katero mora država obresti od glavnice 16.5 milijonov plačevati, da bi Kranjska rada imela še drugo enako, mnogo dražjo in vstricno z južno, v istem pravcu do Trsta (tako črto železnico: to je čisto razumljivo, kajti dve železnici ste na vsak način boljši nego ena.

Resnobeza ozira vreden je samo glas, katerega je koroška deželnozborna večina sicer v nasprotju z vsakimi željami Beljaka in premnogih občin gorenje Koroške izrekla zoper Predel.

Ne prezira sicer v principu pravice i potrebe predelske železnice, nego v bistvu samo prvenstvo (prioriteto) pripisuje pontebški železnici, in sicer, kakor se iz poročevalčevih nagibov bere ter iz razprave posne, izključivo edino s stališča deželnih interesov, ker se jej za koroško železniško industrijo italijanski trg neogibno potreben in najkoristnejši zdi in ker se v popolno njegovo porabo pontebška železnica po njenih mislih preje da delati, nego predelska, katera bi po svoji dovršitvi s postransko črto od Kobarida se ve da tudi onemu interesu zadostovala.

Kako malo vrednost koroški deželni zbor loški železnici pripisuje, se iz tega vidi, da njeno nadaljevanje do Launsdorfa razvoju prometa, tedaj negotovi prihodnosti pripušča, v tem ko je, kakor je znano, zastopnik mestnega zbora tržiškega v državnega zbora odseku izrečno izrekel, da je loška železnica brez nadaljevanja do Launsdorfa nedostatna in brez vsake posebne koristi.

Da posamezni kronovini ali tudi društvu Rudolfove železnice kot obrtnemu društvu more vse eno biti, ali svoj dobiček iz podpiranja Benetek ali Trsta vleče, to se lahko pritrdi; in ravno tako se mora razsodba vprašanja, ali predelska železnica uže brezpogojno potrebna izključuje, tako da se mora pri pristranski železnici od Kobarida ostati, vladi i slavnemu državnemu zboru prepuščati; v nobenem slučaju pa se ne more pritegniti, da se smejo z opuščanjem predelske črte zgoraj omenjeni životni interesi avstr. države v prid tako malostnega partikularnega interesa (kajti tu gre samo

za dozdeven mal razloček v času izvršitve) za vedno zanemariti.

V slavne vlade z nagibi podprtem sporočila sedržani popolni dokazi nas oprostite potrebe, da bi še dalje opovračali v mnogih pristranskih spisih i spomenicah nasprotnikov občinstvu v pridobitev javnega mnenja in celo ministerstvu naslikano velikansko napačno sukanje rečnih razmer.

Nij mogoče, da bi se predelska železnica, ki bi bila v vseh omenjenih treh glavnih pravicah neizmerne važnosti, opustila samo zavoljo 6.5 milijona, kolikor bi namreč nepridovna železnica Loka-Trst manje stala; in ravno tako ne, da bi se ovrgla v prid podaljšane črte do Launsdorfa, ki bi najmanje 10 milijonov več veljala in v najugodnejšem slučaju predelsko železnico samo v enem pravcu in le nedostatno nadomeščevala, ne gledé na to, da še niti dokazano nij, ali prehod čez Karavanke vendar morda nij še težavnejši nego oni čez Predel.

Kar se sè stratežičnega ozira zoper njo ugovarja, bi prvič pri železnici take važnosti bilo brez vsega pomena, pa drugič tudi nij resnično, kajti nij res, ka gre železnica trdo ob italijanski meji. Nego ob vsej svoji dolgoti je zavarovana z visokimi, strmimi sè slovenskim ljudstvom obljubljenimi slemen, na katere se topovi ne mogó pripeljati in kder bi tudi sovražni planinski strelci zaradi znanega političnega mišljenja prebivalcev ne dosegli lahko uspeha.

Edini presek (defilé) iz Furlanije proti Kobaridu pa bi se mogel lahko braniti.

Bodi še dopuščeno, da omenimo važneje iz krajnih interesov izvirajoče momente.

Za opravičenje svetovne železnice so, se ve da, krajni interesi le malega pomena; ako so pa krajne razmere za obrtnije razvoj tako važne kakor v soški dolini in v njo iztezajočih se postranskih dolinah in če se specijalni interesi kronovine in tistih okrajev, v katerih prosilci prebivajo, sè splošnimi državnimi, tako ujemajo, kakor v tem vprašanju: po tem so vendar nekoliko ozira vredni.

O predelki železnici se trdi, ka gre po neproduktivnih pustih krajih.

Baš nasprotno je resnica.

V celi monarkiji nij nobenega kraja tako blizo pomorske luke, ki bi bil vsled svojih bogatih neusahljivih vodnih močij, vsled kakovosti zemlje, zaradi lepe lege i zdravega podnebja, zaradi prirojene zmóžnosti i pridnosti prebivalstva in zavoljo vseh drugih bivajočih razmer, za velikanska obrtnijska podjetja in za izgotavljanje mnogo vrstnih izdelkov za izvožnjo tako sposoben, kakor baš blizo glavnega pomorskega tržišča Trsta ležeče Posočje sploh, in kraji, v katerih podpisane občine prebijo, posebej.

Ob južni železnici na Soči osnovani i cvetoči industrijski zavodi v Stračicah poleg Gorice in v Solkanu se prištevajo neoporekljivo k najvažnejim monarkije in, ko bi železnica komunikacijo odprla in prevožnjo olajšala, bi ob Soči in ob njenih dotokih, posebno v tolminskem okraju, kder so doline Idrije, Bače i tudi Tolminke za to prav izvrstne, lahko povsod nastali enaki, ki bi ne samo produkcijo i blagostanje onih okrajev do sedaj nenadejne visokosti povzdignili, nego bi bili tudi za vvožnjo in izvožnjo čez Trst, kakor tudi za promet z notranjo monarkijo neizmernega pomena.

Očiten je upliv, ki bi ljudstvu zmóžnost davke plačevati povisil in tako državnim financam koristil, pa tudi rentabiliteto železnice povzdignil.

Dalje gre predelska železnica čez središča treh okrajev, čez Kanal, Tolmin i Bovec, ki uže sedaj kot trgi nijso brez pomena in teče iz Gorice mimo uže omenjenega Solkana v vsej svoji dolgoti do Kobarida po rodovitni z mnogoštevilnimi vasi obljubljeni dolini, na katero je pri kakovosti dežele tudi vse prebivalstvo omenjenih okrajev v svojem vsakdanjem prometu navezano.

Od Kobarida do Boyca prebivalstvo sicer nij tako gosto, toda celo gori v predelske višine segajo vasi Log, Srednji Log i Strmec, ki so jasen dokaz, da Predel vendar ne more biti tako nepristopen i neporaben, kakor je njegovi nasprotniki opisujejo, in to toliko manje, ker čez-nj pelje stara kupčijska cesta in se tudi pošta mej Bovecem i Trbižem v vsakem letnem času vozi, pa se vendar še nikoli nij slišalo, da bi plazovi ali svišec napravljali kake zavire.

Sneg pa tukaj ne dela večih težav, kakor na vsaki drugi pogorski železnici, in zametje se tukaj niti ne morejo prigajati, ker je železnica od obeh strani po strmih gorah zavarovana in so tukaj bora i drugi zimski viharji neznani.

Posočje od Gorice do Predela ima čez 90.000 prebivalcev, ki vsi žele, da bi je železen pas predelske železnice na Avstrijo priklenil, a ne, da bi je tuja mreža nase potegnula; vsled razširjene živinoreje vzreja toliko klavne živine, da poleg znamenitega številu drugih živalskih produktov ž njo popolnoma zadostuje Gorici in v znatnem delu tudi Trstu; samo drv se vsako leto preko 10.000 seznjev v Gorico spravljaja; vkljub še jako pomanjkljive komunikaciji razcvitajoča se sadje-reja ovdaja znamenito množino sadja različnih plemen za kupčijo v Gorico in za daljno razpošiljanje po železnici; prav tisto velja o medu i vosku ter drugih izvornih pridelkih; poseduje tudi zaklade porfira in izbornega marmorja in očitne sledi rudnih i premogovih skladov, ki samo izpolnitve pogojev čakajo, da bi se za kupčijo odprli; v primeri z izvožnjo stoji vvožnja žita, kolonijalnega blaga, soli, železa i raznih obrtnijskih izdelkov, v tem ko se vino iz južnejih v severne planinske kraje in na Koroško vozi; Tolmin kot švicarska okrajina uže sedaj vabi k sebi mnogo turistov in ta kraj, kakor tudi Bovec se kot poletni bivališči obiskujete, kar vse skupaj promet z blagom i z ljudmi na železnici zdajno povišuje.

Kako morejo železnice na produkcijo in industrijo v naši konovini uplivati, kaže prenegli razvit gorški mesto, akopram se ga edina južna železnica dotika.

Po izkazih, katere je železniško upravništvo kupčijski zbornici za l. 1871 izgotovilo, se je v onem letu s postaje goriške (brez uračunjenega blaga, ki se je samo skoz Gorico izvozilo) 593.736 centov blaga odposlalo in v Gorici 783.050 centov ostalo, kar daje skupne premikanje 1.376.786 centov, katero se bode, ako sodimo po dosedanjih posledkih, v l. 1872 vsaj na 1.600.000 vzdignilo, katerega se v prvi vrsti notri v Ameriko svoje izdelke pošiljajoči industrijski zavodi v Stračicah udeležujejo, in katero 47672 centov obsega brzovoznega blaga, večidel frišnega sadja, ki popreje niti kupčijski predmet nij bilo; to so množine, prese-gajoče vsako pričakovanje.

Kar se tiče prometa z ljudmi je (brez vojakov) na tej isti postaji 40.184 osob odpotovalo i 48.512 došlo.

Prav tista razmera bi se na novi železnici proti Koroškemu pokazala, in stari prav živi kupčijski promet s to deželo, ki jesamo zaradi drage i slabe komunikacije z vozovi tako opešal, bi se veliko živeje razvil.

Ako se poleg tega še pomisli, da bo Koroška svoje ob predelski črti ležeče bogastvo na lesu i rudinah tudi tej železnici naklonila, da se ne more umeti, zakaj bi tudi vsa industrija se železom na Koroškem, gorenjem Štajerskem in obrtni izdelki gorenje Avstrije i Česke, kolikor jih je v Primorje i Trst namenjenih, drugo nego to najkrajšo i najsigurnejo črto rabili; ako dalje pomislimo na veliki trgovski vlak v Levanto v vseh zgoraj omenjenih treh glavnih pravicah in na gromadne za soboj imajoče prevožnje, potem se tudi ne more dvomiti o železnice rentabiliteti sploh, in nikakor se nij bati, da bi ž njo država kako denarstveno škodo imela.

Najboljši dejanski dokaz za to nam je sama južna železnica, katere severna črta, izvzemši edino progó čez Kranjsko, spada k onim, ki največi dobiček neso.

Ne potrebno je, z vsim tem primerjati loško čez kraško planoto tekočo železnico, na katere najdaljši črti nij nobenega studenca in katera je izpostavljena silni bori, zametom in drugim elementarnim uimam.

Kder manjka natornih pogojev, je tudi človeški trud zatónj.

Podpisani torej trdno upajo, da se bode slavni državni zbor brez ozira na vsako drugo s tem združeno kombinacijo pred vsim za predelsko železnico iz Trbiža čez Gorico v Trst izrekel ter se pri nužnosti tega vprašanja še v sočem zasedanji za konečni sklep odločil, za kar z vsim spoštovanjem presijo

Meseca decembra 1872.

(Podpisi.)

je kamenja na izbiro, snega po zimi in pa sovraštva mej otroki različnih vasij dovolje, bila je tistim, ki so šolo obiskovali, zelo kratkočasna. Da je bilo število le malo zavoljo hudih zim in poletnega dela, ker trmasti starši še zdaj svoje otroke rajši k delu silijo kakor pa v šolo, to lahko vsak sam razvidi.

Dobro seme je bilo padlo na slaba tla, še cvetu nij obrodilo. Kasneje se je lotil tega težkega dela neki vikar, pa malo časa; bilo je brez vse koristi.

Koliko se pa zamore mladina naučiti od vaščana, kateri je veliko let v božjem strahu cesarja služil, to ve razven naše vasi čeli svet. Na učiteljski stol je po nekotkem prenehanji stopil gosp. vikar Mar. Zuchiatti, kterega so, žali bože, neugodne razmere le prehitro od nas ločile. Ta nam je bil blag gospod po volji božji; čez vse mu je bilo ležeče na cerkvi in na odgoji otrok. V večnem blagem spominu bo ostal vasi in pa posebno mladini, ki nosi obilen sad njegovega truda. Prišla je potem železna doba za našo mladino.

V eni ali pol uri na dan se je malo učila in skoraj nič naučila. Gosp. okrajni šolski nadzornik izpoznavši našo šolo (ako jo smejo šolo imenovati) za eno najrejnějšíh pod njegovimi perotami, raz. iše konec šols. leta 1872. službo učiteljsko; ali pičila plača nij privabila obojitelja. Čez 80 otrok obojega spola vzr. šča zdaj brez berilnega in pisalnega poduka ne v učenosti in modrosti ampak v nasprotnem. Žalostno ali resnično! Brez ugovora bomo mi z našo mladino v današnjem času, ko se povsod opazuje občno napredovanje in razvijanje v vseh razmerah in zadevah človeštva, rakovo pot hodili. Zdaj, ko vsak razumen in blag človek nekoliko žrtvuje za povzdigo šol in ljudske omike, ne stori v ta namen ni okrajni ni krajni šolski svet, pod predsednikom g. vikarjem za šolo niti enega koraka. Od vseh strani se slišijo pritožbe, nezadovoljnost in celo hudovanje posestnikov čez strašansko zunemarjenost v poduku mladine, mej tem ko morajo za šolo na široko možnjico odpirati. Sliši se tudi od strani, da bi možje, ako bi drugači ne bilo, k oni crarični svoti, še kako nabiro učitelju dovolili, samo da bi otroci brez poduka v nevednosti in dušni temi ne ostali.

Kraški kmet.

Iz Ljubljane 2. marcija (Izv. dop.) Letošnji pustni čas so ljubljancu kaj spodobno praznovali, večidel se ve da, s plesom. Bratili so se pri tej priliki stari z mladimi, narodnjaki z nemškutajji (kar se tukaj prerado godi.) Posebno se je to pa pri „Sokolovi“ maskerani li godilo po geslu, ki je tu dan veljal:

„Prvaku, mlademu obema
Velja nicoj na zdravje: šema.“

Naprave so bile ta dan res krasne i dvorana prav okusno okinčana se zelenim bršljanom, mej katerim so se čitali razni zanimivi ametrovi posebnega čestitelja norega Kurenta.

Pa tudi obiskovalci so skrbeli se svojo raznovrstno, večidel elagantno opravo, da je bila njihova prikazen lep kinč dvorani. Mikavni glasovi vojaške godbe izpodhadali so pete mladim srcam (naj se nikakor zale gospodične preveč ne prevzamejo, če je tako imenujem) i gospodom tako, da se niso mogli umiriti do ranega jutra. I z nekako srčno slastjo opazoval se stare gospe mamice, ko jim je vabilo skakljanje brke hčerice dobrotejni nasmehljaj na ustnice; pa na enkrat se mi je pooblačilo pred očmi, ko se je ta smehljaj le takrat prikazal, ako je bil oni, ki je hčerico sukal, kakak osoba, ki bi ne bila nikakor slaba pridobitva njihovim hčeram v tem, ko so se jim čudno zaničevalni pogledi v očeh zabiskali, ako so njihove hčerke kakega ex ordine minorum gentium osrečevale, s tem da so se za trenotek z njim zavrtelo.

Res škoda, da nij čitalnična sobana pregrajena. Da, da, denar, to je sitna stvar!

Pa slovenska korverzacija na slovenski „Sokolovi“ maskeradi - no, ta bi ne bila za današnji dan primerna i da se je ta dan, posebno pa še za to malo slovenskega govorilo ker

„Pri norcih taka je postava
Da vlada naj bolj prazna glava“

kakor je bilo na steni brati, to še nij največe hudo; dalje, da se tudi na vsakem drugem plesu to zmiraj i zmiraj ponavlja, to, čeravno je večje, vendar še ne največe hudo; da je nekaterim rodoljubom hotečim biti tirjanje uporabe slovenskega jezika povsod bodi si pri privatni, bodi si pri vsaki drugi priložnosti charl. taurija, kakor se je neki tukajšnji narodnjak izraziti blagovolil, za to morebiti, ker ga on ne zna: to, to je največe hudo! Pa kaj blebečem, čemu toliko besedij ali ne bi bilo dovolje, da bi z dvema besedama povedal, ka je žalostno i ob enem sramotno, da se pri slovenskih takajšnih veselich slovenski jezik povsod i pri vsaki priložnosti preveč v kot poriva i se s tem nasprotnikom naj lepša priložnost ponuja, da se nam posmehujejo i se po časnikih bahajo kakor n. pr. „Lai-baherica:“ „Der deutsche Ton war vorherrschend“? ! ? Skoro da res, ali nikakor se mi nimaš smijati, dragi rodoljubni citatelj, ako odkrit srčno povem, da tako nerednosti rodoljubnemu človeku srce i možgane tako vzburijo, da nij nobeno čudo, ako, to primišljeva nekako zmedeno govori i piše.

Gospodje, spoštujte naj preje sami svoj jezik, po-

tem zamorete še le s čisto vestjo i povzdignenim čelom enako tirjati od Vaših nasprotnikov!

Kmalot se bodo spet tukaj vršile volitve za mestni zbor. Kako se bo narodna stranka pri tej priliki zadržala, jeli bo zopet nadaljevala svojo za ljubljansko mesto i sploh narodno stvar kaj csode polno in pogubno pasivno opozicijo, ali bo pa se paprijela marljivega možatega dela, nij še nič kaj gotovega; prihodnji posvet v „Slovenji“ odločil bo načrt delovanja. Kako pač bi bilo želeti, da bi ljubljanski narodnjaki sprejeli predlog „Narodov“, kateri svetuje, naj se voli i opusti dosedanje gnjilo i opolzlo ravnanje. Naj pomislijo, ki se bojé vsakega truda i dejenskega dokaza, da so pravi narodnjaki, da se nij še slišalo, ka bi komu pečeni ptiči sami od sebe iz zraka v usta leteli.

Nedavno je pri ljubljanski sodnji c. k. blagajnik P. povedal, da si je po devetletni slepariji dovolje novcev nabral, naj ga tedaj za nekoliko let pripro, da je bo v poznejših letih lože vžival i zopet je 28 t. m. ljubljanske meščane novica osupnila, da se je mestni blagajnik Gajdič ustrelil, ker nij prerad polne mestne blagajnice gledal. Znesek deficita nij še na tanko znan, govori se pa, ka znaša pri prvem okolo 40.000, pri drugem pa 5000, kar nij nič čudnega, saj nij imel zadnji tudi kje vzeti. Kteri je bolj pametno ravnal, razeodi naj vsak citatelj za-se.

Politični pregled.

Potem ko je ustavni odbor posvetoval o nekterih še odprtih vprašanjih zaradi poslancev na Poljskem in drugih, in potem ko je sklenil, da je zadostna nazočnost v gospodski hiši 40, in v poslanski hiši 100 poslancev, da postanejo sklepi novega parlamenta veljavni, je dovršil imenovani odbor svoje imenitno delo še v nedeljo.

Imenitno je to delo na vsak način, ker ima namen pokopati Avstrijo, in ker je uže samo na sebi največi paškvil na svobodo in pravico: ustavoverci se namreč s to postavo tako zase preskrbeli, da jih ne more nihče več vzdigniti iz sedla. Tako saj oni v svoji zaslepljenosti računijo, ne poznajoči še, da so s tem neobzirnem ravnanjem opozicijo pomnožili in okreptali.

Kakor se zopet sliši, so razne ogromne peticije na krono napravile tak učinek, č. krona zdaj, posebno pa vsled sklepa Poljakov, da zapusté državni zbor jako omahuje zaradi volilne reforme, katero bi utegnila ne potrditi. Bog daj, da bi saj krona posredovalno stopila mej razdržene stranke in pravico storila zatiranim narodnostim.

V kratkem tedaj pride volilna reforma pred državni zbor, kder se bo „en bloc“ sprejela; okolo 10. marcija pride najbrže do 2. čitanja te postave in v prihodnjem listu bomo uže poročali ob izstopu Poljakov in morda kacih družih posamnih iz državnega zbora. Ustavovercem se jako mudi s to postavo, kakor lesici s kuro iz hleva.

Dalmatinski poslanci se pa v kljub vsemu pritisku od doma in po vseh hrvatskih listih še zmerom pogajajo z ustavoverci in skoro gotovo se ne motimo, če menimo, da bodo ostali v državnem zboru ter ustavovercem parado delali za ničeve obljube. Nu, lep list si s tem preskrbé v slovanski zgodovini!

28. t. m. je državni zbor volil delegacije, katere bodo letos na Dunaji; za Goriško je izvoljen grof Coronini, za namestnika pa Črne, za Kranjsko je grof Thurn samega sebe izvolil in sebi za namestnika nekega ustavoverca Kaiserja; Vojnovič je postal delegat za Dalmacijo; in Vorarlberska je ostala na suhem, brez nobenega zastopnika v delegacijah, ker Vorarlberški državni poslanec noče priti na Dunaj.

Zdaj se v drž. zboru obravnava postava o reguliranji uradniških plač. Pri tej obravnavi se je vnela še precej huda debata, pri kateri se je pokazalo, da ministerstvo doseže, kar hoče. Poslanci so namreč zahtevali, da bi zbornica določevala dietne rede uradnikov; a ministerstvo jim je odgovorilo, da uradnik mora biti popolnoma odvisen od vlade. Potem pa naj še kedo reče, da uradnik zamore biti dober ljudski poslanec!

V delegacijah se sliši, da bode vojni minister zopet več tirjal, kakor lani; bomo videli, kako se mu bodo letos ustavljali ustavoverci. Poljaki so jezni na Goluhovskega, ker se je dal rabiti ministerstvu za orodje; zaradi tega se misli odpovedati gališkemu namestništvu.

Ogerska zbornica je sprejela nasvet, da se povabi vlada, da predloži zbornici čem preje nove postave o verski svobodi in uvedenji civilnega zakona. To vprašanje bode najbrže uzročilo razdor mej Deakovi.

Na Nemškem traja še zmerom prepir zaradi sleparij pri koncesijah železnic; v to umazano reč so nekda upletene visoke osebe in tudi Bismarkov prijatelj Kaudel; zaradi tega bi rad Bismark vso reč zakril, pa mu ne bode mogoče, ker je uže po kralju imenovana komisija, katera ima vso to sleparijo preiskavati. Zdaj je vse na tem ležeče, če je ta komisija tudi zadosta trdna pred vsakim uplivom.

Razne vesti.

(Predelna železnica) je sicer na Dunaji v nevarnosti, a ravno ta nevarnost je spamtila Tržadane; v ponedeljek so se zedimili pri posebni seji Predelisti in Lakisti in vsi skup so se obrnili na ministerstvo, da ono predloži državnemu zboru še v tej sesiji eno ali drugo črto, samo da Trst dobi eno od južne železnice neodvisno železnico, katera bo to mesto po krajši poti zvezala z Nemčijo. Kakor poznamo mnenje ministerstva, bode ono gotovo dalo svojo podporo predelski črti, in če sploh pride kaka nova železnica v Trst, tako pride ona čel Predel.

(Petitijo na Cesarja) je podpisal in nam poslal tudi ves občinski zastop v Medani, k podpisom je pridružen tudi pečat občinski.

(Popravek.) V zadnjem listu so se veled tiskarjeve nepazljivosti vrinile nekatere pomote v zadnji vest „Adreso na cesarja.“ Namesto Robes čitaj: Avber, namesto Kopo: Skopo, namesto 15.000 veljavnih podpisov: 1500 veljavnih podpisov.

(Iz zgoniške županije) nam piše g. G. M. v popravu one razne vesti, katero je „Soča“ v 8. l. povedala o ital. plesu, ka je res, da je bil na Divinščini ples, h kateremu so bile povabljene najodličnejše osebe iz celega okraja, toda ne samo z italijanskimi povabili, ampak tudi s slovenskimi. Italijanom samo so se namreč poslala res italijansko pisane vetopnice, Slovencem pa slovenske, tako da se je spoštovala narodnost vsakega povabljenca. In to je morda prav, ker nij šlo za narodno demonstracijo, ampak samo za predpustno zabavo. Čudno je le to, kako je mogel g. dopisnik dobiti ital. vabilo, ker v zgoniško županijo so se samo slovenske vetopnice poslale.

(Iz vipavske doline) smo prejeli precej obširen dopis govoreč ob vseh ondodnjih, preteklo leto na novo nameščenih učiteljih. Dopis mnogo teh učiteljev tako strogo graja, da ga za danes še odložimo, ker smo bili vedno prijatelji šole in nove šolske preuredbe in ker tudi teško verujemo, da bi vsi učitelji tako malo brigali se za svoj visoki poklic, kakor nam jih popisuje g. dopisnik. Se ve, če se nam bode ta graja ponavljala, potem ne bomo mogli dalje molčati, ampak brez ozira na osobnosti bomo učitelje v vipavski dolini resno opomnili, da store vse, kar so dolžni svojemu poklicu, narodu i domovini.

Veseli nas pa, da naš g. dopisnik vendar vsaj loka vskega g. učitelja prav lepo hvali. Pravi namreč, da ta vrli mladenič o večernem mraku zbira okoli sebe zrelejo moško i žensko mladino in v tem, ko dekleta pletó i šivajo, jim kaj čita i razlaga ter je tako vnema za vse, kar je lepo, pravo i dobro. To je vse pohvale vredno. Učitelj ne sme biti samo voditelj otrok, nego tudi voditelj odraslega naroda!

(Svetovna statistika). Na celem svetu je po novejših datih 1380 milijonov ljudij; od teh je 380 milijonov kavkaskega, 580 milj. mongolskega, 200 milj. etiopskega, 220 malajškega in 1 milj. indijanskega plemena. Vsi ti ljudje govore 3064 jezikov in spoznavajo 1000 raznih ve. Vsako leto umre po črez 33,333,333 ljudij, vsaki dan tedaj 91,954, vsako uro 3730, vsako minuto 60 in vsako sekundo 1 človek. Skoro enako število se jih tudi rodi. Srednja starost človekova je 33 let; črti del prebivalstva umre pred starostjo 18. tih let. Vsakih 10000 ljudij doseže samo 1 starost 100.ih let, od vsakih 500 eden 55. to leto. Omoženi ljudje živé več časa, nego prostaki (zatorej se je treba ženiti, če je le mogoče.) Ravno tako imajo dolgi ljudje daljše življenje od prilikovcev; do 50. ga leta se ženske ložeje obdrže na življenji nego možki, po 50. letu je razmera pri možkih in ženskih enaka. Od vsakih 1000 ljudij se jih oženi samo 65; tedaj srečen tisti, ki dobi ženko, pa še pridno in s cvenkom. Število za vojaštvo sposobnih možkih je 8. mi del vsega možkega prebivalstva, tedaj jako malo krepkih fantov.

(Program) besele, katero napravijo goriški dijaki dne 8. marcija 1873, v čitalnični dvorani v Gorici.

1. Lovska, nap. Nedvedov, poje zbor. 2. Slavna stni govor. 3. Zvečdi, nap. Nedvedov, bariton solo.

zborom. 4. *Mili kraj*, napev Nedvedov, poje zbor. 5. *Deklamacija*: „Povodnji mož.“ 6. *Strunam*, napev Maškov, četverospjev. 7. *Samo*, napev Jenkov, poje zbor. 8. *Saloigra*: „Novci za diplomu.“ 9. *Venec slovanskih narodnih pesnij*, sestavi Nedved, poje zbor. Začetek o 1/2 8. uri zvečer. Vstop je dovoljen samo povabljenim. Če kdo želi vstopnice k besedi, naj se oglasi pri našem uredništvu. Nađejamo se, da nam naši vrli dijaki napravijo prav lep večer.

(**Banka Slovenija**) je dobila od madjarske vlade koncesijo tudi za dežele ogerke krone. Ustanovila bodo torej glavne zastave v Pešti, v Novem sadu, Zagrebu, Osek-u in v večih družih hrvatskih mestih. Za Slovaško je glavni zastopnik J. Bobula, glavni urednik slovaškega časnika „Slovenske Noviny“. Na tak način se to narodno društvo zmerom bolje razprostrva in zbog tega postaja čedalje bolj varno in plodnosno.

Kmetijske i trgovske vesti.

Štajerski rodoljub, g. Domnik Čolnik, posestnik v Drvanji v Slovenskih Goricah, piše v zadnji številki „Slovenskega Naroda“ blizo tako-le:

Mi Slovenci imamo uže polno vsestranskih društev, naši potomci nas bodo hvalili, da smo v malih letih mnogo, mnogo napravili in treba nam je tudi da delamo in hitro delamo, če nečemo poginuti v germanski megli.

A pri tem delovanju smo na eno društvo pozabili, katero bi v celi narod živo segalo. Sicer obstoji uže kranjsko kmetijsko društvo, goriško, štajersko — ali **za vse Slovence** nemamo kmetijskega društva, namreč slovenskega, narodnega društva, pri katerem bi moglo vrtnarstvo, čelbarstvo, gozdarstvo, vinorajstvo itd. zedinjeno biti.

Dokler so stari Rimljani kmetijstvo v časti imeli, ter se iz ljubezni, marljivo in rado z njim pečali: dokler so se najveljavniši državni možje pluga ali drevesa ne strmovali; dokler je veljal Ciceronov izrek, da m-j vsami upravili je kmetijstvo najbolj koristno, pridobitno, in za svobodnega moža častno, — tako dolgo so Rimljani bogati in narodno mogočni bili. Ko so kmetijstvo zanemarili, potem je bogata država padala, društvene vezi so se zrahljale, ljubav do domovine je izginila, mogočna država je prišla v tuje vlasti.

Torej, blagi domorodci! to si k srcu vzemši, osnovajte nam kmetijsko društvo za vse Slovence, in vsi bi naj v tem zedinjeno delali. Delajmo, da pridemo do blagostanja, da se narod okrepeča. Naša vlada se na vso drago obrtnijo bolj ozira, kakor na kmetijstvo, — pomagaj torej si najprej sam in pomagati Bog!

Bogu bodi potoženo, da je toliko zaslepljenih ljudi, kateri brezčutno mej vesoljnimi premembami okolo tavajo, in hladnokrvno spomenjajo, češ, da bode naše življenje kmalu ugasnilo, da bomo tudi mi Slovenci našo lepo slovensko domovino zapustili. A ne premisljijo, kaj nas čaka? Račun pred božjim stolom, in strašna odgovornost, ako nismo svoje dolžnosti storili! Dolžnost pa mej drugimi dolžnostmi storimo, če na vse strani za blagor in materialni napredek slovenskega naroda skrbimo. Zato nasvetujem, da se kmetijsko društvo za vse slovenske kmetovalce ustanovi. Pogledite na društvo sv. Mohora; gde bi imeli toliko udov, ako bi kmetijsko ljudstvo ne pristopalo. Praktično in primerno društvo mika kmeta, a menj ga mika „Glasbena matica“, „dramatično društvo.“

Pred nekterimi leti so še uže podpisovale pole za pristop k tacemu društvu, a potem je naenkrat zopet vse utihnilo, dasiravno je ono društvo morda najvarnejše i jako lahko ustanovljeno, vsak kmet bode rad pristopil in tudi gospod se tega društva ne bode sramoval, ker lahko vsakdo v njem narodu na veliko korist dela. „Začnite pravi na posled,“ tu je žila za narod. Nij mogoče drugače slovenskega, kmetijskega ljudstva zediniti, kakor v tem društvu. In kje še imate več narodnjakov, kakor mej prostimi Slovinci mej kmeti! Pomagali bomo vsi, samo na noge! — Ta sestavek nam jako dopade; priporočamo ga Slovincem na Goriškem, pa tudi merodajnim krogom naše domovine, da glas vrlega gospoda Čolnika ne ostane glas vpijočega v puščavi. Mi Goričani smo najbolj prepričani, koliko nam koristi naše lahonsko kmetijsko društvo; za nas bi bilo boljše, da ne bi ga bilo, kajti še to malo pravice, ki jih imamo, bi nam ono rado kratilo, kakor na priliko je hotelo spraviti kmetijsko šolo iz Gorice v Kormin, da jo tam popolnoma poitalijanči: znano nam je še več družih slučajev; o katerih bi nani znal g. prof. Povše kaj povedati, ker imam priliko spoznavati merodajne gosposko — kmetijske kroge italijanske.

Mi Goriški Slovenci tedaj hrepenimo po zedinjenem slov. kmetijskem društvu, kakor riba po vodi in komaj čakamo, da se nam v tem obziru pomaga.

Kaj pravi k temu merodajna gosposka iz središča Slovenije? Na podporo i pristop mogih goriških rodoljubov sme gotovo računati.

— Gosp. Anton Makovic iz Ajlovščine nas prosi, da slovenskemu občinstvu naznanimo, da zna on blodna in bolna vina tako izvrstno zdraviti, da postanejo popolnoma čista, svitla in zdrava in stanovitna.

On zdravi vina v kratkem času po prav naravni poti in ne rabi nikakoršnih škodljivih kemikalij; po njem ozdravljena vina postanejo prav okusna in ne škodujejo pivcem, kar lahko kemična preiskava dokaže. V potrditev omenjenega nam je gosp. Makovic pokazal 15 spričeval od raznih posestnikov, gostilničarjev, duhovnov, županstev itd., vsa ta spričevala potrdijo popolnoma to, kar smo omenili. Zarad tega priporočamo g. Makovica, naj se do njega obrne, kedor je se svojim vinom v kaki zalet; on ne trja nič za trud; vsak mu da, kar s. mu zdi in sicer še le potem, ko se prepriča, da mu je v vesnici koristil; čistilne in zdravilne ingredencije pa stanejo za vsak kvinc (60 bokalov) f. i. —

Na razna vprašanja zarad vin na Goriškem odgovarjamo, da se dobi v Gorici pri trgovcih belo vino briško in vipavsko po 22 gold. in črno furlansko od 24 do 30 gold. kvinc (60 bokalov) franko v tukajšnjih magacinih. Pri posestnikih na deželi se dobi nekoliko bolj po ceni in tudi boljšega; če kdo želi kako veči partijo ukupiti, se lahko pri nas oglasi, da mu kacega posestnika priporočimo; če pa hoče kaj malega kupiti, mu priporočimo tukajšnjega trgovca g. Pavla Šajna, v gospodskih ulicah, do katerega se vsak lahko v slovenskih pismih obrne, ker je Slovenec.

Poslano.

Na našem Primoškem je ne le veliko premožnih, nego tudi veliko bogatih ljudi. V Trstu so bogatini, ki premorejo 7, 8 do 10 in celo do 35 milijonov; v Gorici je tudi več bogatih, mej temi je g. Ritter, ki premore milijone in razpošilja svoje blago, posebno moko in papir ne le po vsi Gorici, ampak na vse kraje. G. Toži v Zavolujah pripelje prav veliko vozov blaga iz Trsta in na vsakem vozu je vrednosti kakih 4000 gl. G. Skalettari v Mernem pripelje cele voze podplatov in usnja v Gorico, na kterih je tudi po 4000 gl. vrednosti. G. Kacafura je bogatin in prvi trgovec v Tominu, ki pripelje vsaki teden 3 do 5 vozov blaga iz Gorice, pa vendar še nobeden imenovanih gospodov nij se dal po časnikih razglasiti, da je bogatin in da so mu cele vasi dolžne, kakor nekateri bovški trgovci, ki ste se razglasili po „Soči“ št. 3. t. I, da ste Vam dolžni celi vasi namreč Soča in Trenta.

Meni se je to prav čudno zdelo in nijsem mogel tega verjeti, zatorej sem se hotel prepričati in govoril sem o tej stvari z več Sočani in Trečani. Na vprašanje: „Koliko premoženja imate in koliko ste dolžni?“ odgovori eden: „Premoženja imam za 2000 gold., dolga 50 gl.“ drugi: „Premoženje moje bo vredno 1500 gl., dolga je pa 10 gl.“ tretji: „Premorem 1000 gl. dolžan sem pa 15 gl. itd.“ Iz tega se vidi, da Sočani in Trečani še vendar nekaj več premorejo, kakor so bovškimi trgovcem dolžni. Reči moram, da v Bovecu so si le tisti trgovci kaj pripomogli, kterim je kreda dobro pisati zuala, ali drugi, kteri so imeli preslabo kredo, si nijso mogli pridobiti s tem še močnika ne.

Dobro sem vedel uže naprej, da ne bo mogel obstati sklep bovškega starešinstva, zarad občinskih davščin omenjenih v „Soči“ št. 3. Eden iz bovških občinskih starešin misli, ka vse ve in zna, pa je največi norec.

Bovški trgovci imajo veliko kokodakanja pa malo jajec.

Miha Pelicon m. p. strojar v Kobaridu.

Is urednikove listnice.

G. dopisnik z Bovškega nam piše, ka se je njegov dopis krivo tolmačil, ka on je bil zmerom zvest boritelj za sv. vero in bode tudi ostal do hladnega groba.

„Kakor je g. V. dopuščeno, pravi gosp. dopisnik, da se hvali, koliko je storil za narod, tako naj bode pripuščeno tudi meni, da rečem, da sem jaz uže mnogo potezoval se za vero in tudi dejansko v tem obziru mnogo storil.“ G. dopisnik pravi nadalje, da rad prekliče vse, kar bi dalo komu sumničiti, da je pisal proti veri. Pisal je le zarad velikega in lažnjivega obrekovanja, ki ga je moral prestati, ker kot rodoljub, ne privošči nobenemu tega prebiti, kar je on prestal.

Kar se pa nas tiče, ne bojte se, gosp. dopisnik z Bovškega, da bi Vas izdali in izročili nemilosti Vaših sovražnikov; s tem Vas tudi pooblastimo, da si lahko pomagate iz vsake zadrege, kakor Vam je mogoče in ljubo.

V zadnji številki „Glasa“ smo čitali v delu s t. oriškega neki nasvet, kako bi se našel dopisnik „dunovčan“ iz Tomina: tožijo naj namreč urednik „Soče“ vsi duhovni, (morda celega sveta!) da enemu izmed njih „ma“ „bevestne dopise podtika. Ta način nam jako dopada, ker taka pravda bi bila unicem na svetu in konečna obravnava bi se morala vršiti gotovo po taborsko pod milim nebom na šempaskem polju. Pa ta način dopisnik sam ne

odobruje, ampak nasvetuje, da se ravna po vzgladu tominske duhovščine in da se č. duhovščina toliko časa s podpisni oglasa, dokler se ne najde dopisnik. Ubogi dopisnik, zdaj ste v stiskah; a mi Vas hočemo rešiti.

Mi pustimo tudi Vam prosto roko; storite kar hočete, začinite prav za prav Vi tožiti urednika „Soče“, da bode gonja še večja; morda pride potem do velikanske tožbe, do tabora, katerega nam tako ovirajo oblastnije uže 3 leta.

Gospodu dopisniku iz Podčavnja. Vašega dopisa ne moremo tiskati, ker se tiče osebnosti, katerih se moramo ogibati; zadustejejo nam dokazi, da lahko rečemo: „Mi smo pripravljene vsakemu dokaze pokazati; kedor jih želi videti, naj nas obišče.“ Sicer pa naznanjamo vsem gg. dopisnikom, kateri imajo veselje polemovati z „Glasom“, da bomo enake dopise v koš metali na stran, ker imamo dovolje drugega bolj koristnega posla. — Zdalj pa eno lahko ugansko: O čem se je zadnja 2 meseca v slov. časnikih največi pisalo? Gotovo o volilni reformi pa o g. Valesu. Volilna reforma in g. Vales iz Renč to ste postali stereotipni imeni; Renče so zbog g. Valesa tudi nenavadno dostikrat imenovane bile, kakor postavimo Sanssouci, Weimar itd.

Zadnjikrat se je gosp. Vales oglašil v nekem poslanem v „Narodu“, in v „Glasu“, s katerim se trudi, da bi odgovoril 6. obornikom „Soče“, kateri so 26. šte. „Naroda“ in v b. „Soče“ ostro zavrnil g. Valesove laži-izjave; pa to se mu je tako malo posrečilo, da zamore vsak količak bistroumen človek spoznati iz njegove zadnje izjave, da on „lavira“ in da je le zato odgovoril, ker ima nekoliko „kljepetuljskih“ lastnosti. Moštva mora biti malo v človeku, ki tako ravna, kakor je ravnal g. Vačs nasproti odbornikom „Soče“, to mora priznati vsak misleči človek.

Saj se še na vse zadnje zmislil g. Vales: da je sklenilo onih 6 odbornikov njega tožiti. Kedo mu je pa tega medveda navezal? Ali morda ne ve, da kljepetulje tožiti nij častno? Da je neresnico pisal, je dokazano s 6. pričami; kdor pa neresnico piše, ali govori, je lažnjivec; vsak človek pa, ki ima kaj časti v sebi, če se le upa, toži tistega, ki mu pravi, da je lažnjivec in tako mora on tožiti, če se hoče umiti. Resultat tožbe mu lahko naprej povemo: 6 prič bo pred sodiščem izreklo, da je v resnici „neresnico“ govoril.

Kedo bo ostal potem z dolgim nosom? To naj zadostuje v poduk g. Vales-u, ker se nađejamo, da mu onih 6 odbornikov ne skaže časti kacega odgovora. Da nam č. g. Vales očita perfidnost, ker smo njegove dopise tu in tam kaj popravili, je perfidnost od njegove strani, ker mi imamo nekoliko njegovih pisem v roki, v katerih nas prosi, da naj porabimo, kar je dobrega in da popravimo, kar se nam zdi; sicer pa je to uže sama po sebi razumeča se pravica uredništva, ker je za dopise, dokler nijso podpisani, izključljivo ono odgovorno na vsako stran. Čudno, čudno gazi g. Vales! Ravno to je dokaz, da njegovim dopisom je treba debele pile.

G. dopisnika brez podpisa iz Lokavca. Vašega dopisa ne moremo tiskati, če z obličja ne potegnete krinke brezimmnosti, ker nam je došlo uže mnogo dopisov v podobi zapeljive kače; nekateri ljudje rabijo namreč tudi nečastna sredstva za svoje namene.

AL. R. ROJIC,

doktor medicine in ranoceljstva, magister porodostvoja in za oči naznanja, da se je preselil

ZA MESNICE.

(Contrada macelli) št. 82.

Ordinira na domu od 9. do 12. ure dopoldne.

Liebigov izvorni Kumis-ekstrakt,

od dunajske zdravniške oblasti kot posebno zdravo priznan in od krakovske učene družbe posebno priporočan, po večih medicinskih avtoritetah poskušen in vsled pisem in sprical kot izvrstno zdravilo priznan, zdravi prav hitro sledeče bolezni:

Jetiko, tuberkulozo, sušenje hrbtnega mozga, kaheksa krvjo, želodčni in črevalni katar, sušico, asthma, škrofeljne, pomanjkanje krvi, histerijo, slabostnost trupla in živcev.

Cena 1 steklenice f. 1. Dotične knjige se dobe brezplačno. Odpošilja ga v zunanje kraje

Glavni zalog (General-Depot) bei A. Steinkamp, Wien, Schleichmühlgasse N. 20. Glavna zaloga na Dunaji v lekarnici Weiss, Tuchlauben 27.